

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MILEJEWO

NA LATA 2013 – 2016

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	5
1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	5
2. UWARUNKOWANIA FORMALNO–PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTKÓW	6
2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI	6
2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW	14
2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU	19
2.3.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	19
2.3.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PLANEM ZAGOSPO- DAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	21
2.3.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	23
2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY MILEJEWO	33
2.4.1. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MILEJEWO”	33
3. DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY MILEJEWO	40
3.1. RYS HISTORYCZNY	40
3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY MILEJEWO	45
3.2.1. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU	45
3.2.2. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE	45
4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT	50
5. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2013-2016 DLA GMINY MILEJEWO	52
5.1. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE	52
5.2. TABELA - CELE I DZIAŁANIA WRAZ Z TERMINARZEM	53
5.3. FINANSOWANIE REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	56
5.4. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	57
5.5. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	57
5.5.1. INSTRUMENTY PRAWNE	57
5.5.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI	57

5.5.3.INSTRUMENTY FINANSOWE	58
5.5.4.INSTRUMENTY SPOŁECZNE	58
5.5.5.INSTRUMENTY KONTROLNE	58
ZAŁĄCZNIK – ZABYTKI NIERUCHOME WŁĄCZONE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW	

1. WSTĘP

Gmina Milejewo położona jest na Wysoczyźnie Elbląskiej, w północno-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego. W skład gminy wchodzi 13 sołectw: Huta Żuławska, Jagodnik, Kamiennik Wielki, Majewo, Milejewo, Ogrodniki, Piastowo, Pomorska Wieś, Rychnowy, Stoboje, Wilkowo, Zajązkowo, Zalesie. Atrakcyjne położenie gminy w zróżnicowanym krajobrazie Wysoczyzny Elbląskiej, bezpośrednie sąsiedztwo Elbląga stwarza znaczny potencjał rozwoju turystyki. Powierzchnia gminy wynosi 95,5 km², zamieszkuje ją ok. 3 250 mieszkańców.

Znaczną część gminy obejmuje Park Krajobrazowy Wysoczyzny Elbląskiej, porośnięty przeważnie lasami bukowymi. Na terenie Parku, który ma pewne cechy terenów górskich, występują typowo górskie gatunki roślin, m.in. żebrowiec górski, lilia złotogłów, pióropusznik strusi. Tereny parku zamieszkują rzadkie gatunki ptaków i ssaków, m.in. orzeł bielik, orlik krzykliwy, trzmielojad, żuraw czy popielica. W granicach gminy znajdują się najwyższe wzniesienia Wysoczyzny Elbląskiej – Srebrna Góra (198,5 m n.p.m.), Milejewska (Maślana) Góra (196,9 m) oraz Czubatka (Owsiana Góra, 196,1 m).

Zachowanie najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego oraz ukierunkowanie rozwoju przestrzennego gminy zgodne z zasadą dobrej kontynuacji pozwolą zachować ciągłość kulturową w zakresie układów przestrzennych i budownictwa – ciągłość, która jest tak ważna ze względu na zerwanie ciągłości osadniczej w trakcie i po II wojnie światowej.

Niezwykle ważne jest także zwiększanie atrakcyjności turystycznej gminy. Coraz ważniejszą formą wypoczynku staje się turystyka kulturowa. Zachowanie dziedzictwa kulturowego staje się zatem doskonałym sposobem inwestycji w przyszłość.

Fakt umieszczenia w Gminnej Ewidencji Zabytków 360 obiektów wskazuje na duże nasycenie zabytkami. Stan zachowania wielu zabytków gminy stwarza jednak niebezpieczeństwo ich bezpowrotnej utraty. Utrata oryginalnej substancji zabytkowej przyniosłaby niepowetowane szkody dla jakości krajobrazu dziedzictwa kulturowego gminy.

Zasada dobrej kontynuacji w rozwoju przestrzennym gminy powinna wyrażać się w organicznym rozwoju struktur ruralistycznych miejscowości gminy, niezakłócaniu charakteru ich zabudowy, wpisywaniu się nowych obiektów w ukształtowaną historycznie tkankę przestrzenną, jak też w dopasowaniu ich formy architektonicznej do form wykształconych na terenie Warmii.

Gmina powinna wykorzystać wszelkie dostępne środki do zwiększania swojej atrakcyjności turystycznej. Stworzyć warunki umożliwiające właściwe kształtowanie ładu przestrzennego, jako jednego z najważniejszych czynników wpływających na jakość jej oferty turystycznej.

1.1. PODSTAWA PRAWNA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

I. Rozstrzygnięcia ustawowe:

a) Art. 7, ust. 1, pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 roku, Nr 142, poz.1591 z późniejszymi zmianami), który mówi, że:

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

b) Art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 163 poz. 1568).

W artykule tym znajdujemy:

Ust. 1: *Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.*

Ust. 3: *Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.*

Ust. 4: *Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.*

Ust. 5: *Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.*

1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny programu opieki nad zabytkami służy poprawie stanu zachowania środowiska kulturowego. Ustala się w nim rozwiązania organizacyjne i finansowe, jak również edukacyjne i wychowawcze, które mają doprowadzić do osiągnięcia tego celu.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 163 poz. 1568): *W krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.*

Ustawa precyzuje cele sporządzania programów opieki nad zabytkami w **art. 87:**

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. UWARUNKOWANIA FORMALNO–PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTKÓW W GMINIE MILEJEWO

2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

- 1) ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U., Nr 162, poz. 1568),
- 2) ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 nr 75 poz. 474),
- 3) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62 poz. 627 i Nr 115 poz. 1229 z późniejszymi zmianami),
- 4) Ustawa z dnia 13 kwietnia 2012 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2012 nr 0 poz. 460)
- 5) ustawa z dnia 16 października 1991 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2001 roku, Nr 99, poz. 1079, Nr 100, poz. 1085, Nr 110, poz. 1189 i Nr 145, poz. 1623 z późniejszymi zmianami),

- 6) Ustawa z dnia 13 lipca 2012 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2012 nr 0 poz. 985),
- 7) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2000 roku, Nr 46, poz. 543 z późniejszymi zmianami),
- 8) Ustawa z dnia 28 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011 nr 187 poz. 1110),
- 9) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80 poz. 717 z późniejszymi zmianami),
- 10) Ustawa z dnia 26 maja 2011 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2011 nr 153 poz. 901)
- 11) ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – prawo budowlane (Dz. U. z 2000 roku, Nr 106, poz. 1126, Nr 109, poz. 1157 i Nr 120, poz. 1268 z późniejszymi zmianami),
- 12) Ustawa z dnia 6 maja 2010 r. o zmianie ustawy - Prawo budowlane (Dz.U. 2010 nr 121 poz. 809)
- 13) Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. 1991 nr 114 poz. 493 z późniejszymi zmianami),
- 14) Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011 nr 207 poz. 1230).
- 15) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. nr 96, poz. 873 z późniejszymi zmianami).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w ustawach:

- 1) Ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (Dz. U. z 1997 roku, Nr 5, poz. 24 z późniejszymi zmianami),
- 2) Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o muzeach (Dz. U. 2007 nr 136 poz. 956),
- 3) Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85 poz. 539 z późniejszymi zmianami).
- 4) Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o bibliotekach (Dz.U. 2001 nr 129 poz. 1440).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- 1) ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. 1983 nr 38 poz. 173 z późniejszymi zmianami).
- 2) Ustawa z dnia 9 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. 2009 nr 39 poz. 307).

W myśl art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem jest:

nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 4 niniejszej ustawy:

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 3) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 4) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 5) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 6) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 7) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 8) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.*

Natomiast w art. 6 stwierdza się, że:

1. ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,*
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,*
- c) dziełami architektury i budownictwa,*
- d) dziełami budownictwa obronnego,*
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,*
- f) cmentarzami,*
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,*
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.*

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,*
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,*

- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami
- d) reliktnymi działalnościami gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formy ochrony zabytków określa art. 7:

- 1) wpis do rejestru zabytków,
- 2) uznanie za pomnik historii,
- 3) utworzenia parku kulturowego,
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na mocy art. 16:

- 1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

2. *Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.*
3. *Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu w wojewódzkim konserwatorze zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.*
4. *W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.*
5. *Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony.*
6. *Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.*

Art. 17.

1. *Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:*

- 1) *prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;*
- 2) *zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;*
- 3) *umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;*
- 4) *składowania lub magazynowania odpadów.*

2. *W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 i Nr 115, poz. 1229, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 233, poz. 1957 oraz z 2003 r. Nr 46, poz. 392, Nr 80, poz. 717 i 721).*

Art. 18:

1. *Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.*

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust.1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu,
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniając opiekę nad zabytkami.

Art. 19:

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
- 3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

2. W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust.1, ustala się w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20:

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21:

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Postanowieniem art. 22, ust. 4:

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków.

Organizację organów ochrony zabytków reguluje Rozdział 9. W myśl art. 89 organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków,*
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.*

Art. 89.

Organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;*
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.*

W art. 91 ust. 4 sprecyzowane są zadania, które wykonywać będzie wojewódzki konserwator 97 zabytków. Są to w szczególności:

- 1) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*
- 2) sporządzanie, w ramach przyznanych środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*
- 3) prowadzenie rejestru o wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie,*
- 4) wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych,*

- 5) *sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych,*
- 6) *organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki*
- 7) *nad zabytkami,*
- 8) *opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów,*
- 9) *upowszechnianie wiedzy o zabytkach,*
- 10) *współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.*

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków - Ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r., nr 75, poz. 474)

Od 5 czerwca 2010 r. rozszerzony został zakres form ochrony zabytków. Ustawa o ochronie zabytków z 23 lipca 2003 r. określała następujące kategorie ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r., nr 75, poz. 474) wprowadza ochronę zabytków poprzez zapisy w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej. Intencją ustawodawcy było usunięcie luki prawnej w sytuacji, gdy określony obszar nie posiadał obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego, a obiekty zabytkowe na tym terenie nie były chronione w inny sposób. Nowelizacja wyeliminuje sytuacje, w których podejmowano decyzje dotyczące obiektów zabytkowych, nie uwzględniając opinii konserwatorów wojewódzkich.

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków przewiduje także, że w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej musi być uwzględniona ochrona zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (wraz z ich otoczeniem) oraz zabytków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków. Zmienia to charakter gminnej ewidencji zabytków, która staje się dokumentem wiążącym prawnie.

Ustawa zmienia także przepisy prawa budowlanego (art. 39 ust. 3), stwierdzając, że w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów ujętych w gminnej ewidencji zabytków (a nie tylko wpisanych do rejestru zabytków), pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Nowelizacja z 18 marca ustala termin sporządzenia przez gminy gminnych ewidencji zabytków na 2 i pół roku od wejścia w życie ustawy.

Ustawa wprowadza także zmiany w zakresie zasad wywozu zabytków za granicę.

2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW

Ważnym elementem planowania strategicznego jest określanie zadań i konstruowanie priorytetów do realizacji celów krótko- i długofalowych. Politykę państwa w sferze kultury wyznacza **Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013**, zawierająca analizę prawną, ekonomiczną, instytucjonalną i organizacyjną w dziedzinie kultury. Na podstawie **Narodowej Strategii** Ministerstwo Kultury opracowało **Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004 – 2013”**. Program określa cele państwa w zakresie ochrony zabytków:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami;
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego;
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej;
- ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowanie.

Cel strategiczny programu: intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie poprawa stanu zabytków nieruchomych.

Cele cząstkowe:

- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,

- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- promocja polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego,
- rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,
- tworzenie warunków dla rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej,
- zabezpieczenie zabytków przed nielegalnym wywozem zagranicę.

Podprogramy, priorytety i działania Narodowego Programu Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”

PRIORYTET 1

Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.

Działania realizowane w ramach tego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Działanie 1.1.

Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków.

Głównym celem działania jest dostosowanie sfery ochrony zabytków do rzeczywistości gospodarczej.

Celami cząstkowymi są:

- 1) Poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków.
- 2) Wzmocnienie roli ośrodków dokumentacji zabytków.
- 3) Zrównoważone „urynkowanie zabytków”.
- 4) Wykształcenie zachęt dla przedsiębiorców i osób fizycznych do inwestowania w zabytki.

Działanie 1.2.

Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne.

Działanie to objęło dwa projekty:

- 1) Program „Polskie regiony w europejskiej przestrzeni kulturowej”.
- 2) Program: „Promesa Ministra Kultury”.

PRIORYTET 2

Edukacja i administracja na rzecz dziedzictwa kulturowego.

Działanie 2.1.

Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego

Działanie będzie realizowane poprzez:

- 1) podnoszenie wykształcenia kadr zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 2) podnoszenie zainteresowania społeczeństwa problematyką ochrony zabytków;
- 3) powołanie zespołu naukowego zajmującego się badaniami naukowymi z sferze wpływu zachowania i rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno – ekonomiczny regionów;
- 4) promowanie zachowania dziedzictwa kulturowego wsi poprzez aktywizację społeczności wiejskich (realizacja programu „Ochrona ginących zawodów”).

Działanie 2.2.

Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granice

Działanie będzie realizowane poprzez wdrożenie programu „Absent Patrymonium”.

Program przewiduje budowę sieci informacji wirtualnej o zabytkach wywożonych i zaginionych.

W celu wdrożenia tej strategii w dziedzinie ochrony zabytków w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego opracowano **Programy Operacyjne**. Programy ogłaszane co roku decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, stanowią podstawę do ubiegania się o środki resortu na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Wśród obecnie obowiązujących, które bezpośrednio dotyczą dziedziny ochrony zabytków należy wymienić:

Dziedzictwo Kulturowe – podstawowym celem programu jest: ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym dziedzictwa archeologicznego), kompleksowa rewaloryzacja zabytków, zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych, poprawa warunków instytucjonalnych,

prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych, udostępnianie zabytków na cele publiczne. Program realizowany jest w ramach 4 priorytetów: rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych, rozwój instytucji muzealnych, ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju, ochrona zabytków archeologicznych;

Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wkładu krajowego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich, w ramach programu dofinansowane będą m.in. projekty z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego;

„Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami”, zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, powinien zostać opracowany przez Ministra Kultury. „Krajowy program ma za zadanie określać cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte przez jednostki samorządowe i administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Dokumentem określającym politykę państwa w zakresie ochrony dóbr kultury zanim powstanie „Krajowy program ...” są **„Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami”** opracowane przez zespół Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury. Stwierdza się tam m.in.: że ochrona dóbr kultury zadeklarowana została jako konstytucyjny obowiązek Państwa (art. 5 Konstytucji RP – Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego); a także: „Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. (...) Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem ważnym w interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki”.

„Zadaniem głównym polityki państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższych latach mechanizmów porządkujących tę sferę, dostosowujących ją do warunków gospodarki rynkowej zarówno poprzez niezbędne uzupełnienia i korekty legislacyjne, jak i poprzez zmiany organizacyjne obejmujące konieczne rozszerzenie zakresu działań istniejących instytucji, aż po zmiany w strategii i organizacji ochrony. Te niezbędne, wprowadzane na drodze ewolucyjnej, zmiany powinny z jednej strony nie dopuścić do utracenia dotychczasowego

bezcennego dorobku Polski w dziedzinie ochrony, z drugiej umożliwić funkcjonowanie i rozwój tej dziedziny w Zjednoczonej Europie”.

„Celem Programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce”. Bardzo istotne jest przypomnienie podstawowych zasad konserwatorskich: „Celem jest także stworzenie wykładni porządkującej sferę ochrony poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

1. Zasady *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić);
2. Zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
3. Zasady minimalnej niezbędnej ingerencji;
4. Zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco;
5. Zasady czytelności i odróżnialności ingerencji;
6. Zasady odwracalności metod i materiałów;
7. Zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą zarówno konserwatorów – pracowników urzędów, profesjonalnych konserwatorów-restauratorów dzieł sztuki, konserwatorów-architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, badaczy, właścicieli i użytkowników, w tym duchownych – codziennych konserwatorów zabytkowych świątyń”.

Do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami przyjęto następujące tezy:

1. Uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami: stan zabytków nieruchomych, stan zabytków ruchomych, stan zabytków archeologicznych, stan zabytków techniki, pomniki historii i obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO, stan służb konserwatorskich, stan opieki nad zabytkami, stan uregulowań prawnych;
2. Działania o charakterze systemowym:
 - powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa. Realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzenia pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące dobra kultury i natury;
 - wypracowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego i wprowadzenie jej do polityk sektorowych;
3. System finansowania: stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej;

4. Dokumentowanie, monitorowanie i standaryzacja metod działania – ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych;
5. Kształcenie i edukacja: kształcenie profilaktyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników;
6. Współpraca międzynarodowa: współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca w obszarze Europy Środkowej.

2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU

2.3.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego obejmuje 3 cele strategiczne powiązane z 3 priorytetami. Cele strategiczne mają charakter ogólny i określają pożądane stany lub procesy. Są one doprecyzowane poprzez opis kierunków działań. Dla ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Milejewo istotne znaczenie mają następujące priorytety, cele strategiczne oraz kierunki działań:

PRIORYTET I. KONKURENCYJNA GOSPODARKA

Oddziaływanie na silną i trwałą pozycję regionu w skali europejskiej poprzez: rozwój przedsiębiorczości, innowacji i nowych technologii; budowę aktywnego społeczeństwa opartego na wiedzy; poprawę atrakcyjności osiedleńczej, inwestycyjnej i turystycznej.

Cel strategiczny – Wzrost konkurencyjności gospodarki

Cel operacyjny - Wzrost potencjału turystycznego

PRIORYTET II. OTWARTE SPOŁECZEŃSTWO

Oddziaływanie na zmniejszenie różnicowań wewnątrz województwa w poziomie rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego.

Cel strategiczny – Wzrost aktywności społecznej

Cel operacyjny - Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy

Cel operacyjny - Poprawa jakości i ochrona środowiska

PRIORYTET III. NOWOCZESNE SIECI

Zapewnienie mobilności ludzi, dostępności usług oraz sprawnego i bezpiecznego przepływu towarów, informacji, wiedzy i energii dzięki efektywnie funkcjonującej infrastrukturze, z poszanowaniem zasobów i walorów środowiska.

Cel strategiczny – Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych

Cel operacyjny - Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej

Cel operacyjny - Monitoring środowiska

Istotne zalecenia dla gminy Milejewo w zakresie ochrony środowiska kulturowego mające odniesienie w strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego:

- stałe badanie rynku turystycznego, w tym ewidencja i badania wszystkich kategorii zabytków (w celu rozwoju, konserwacji, rewaloryzacji i zagospodarowania dóbr kultury);
- wyeksponowanie specyfiki i wypromowanie tradycji regionu, opracowanie szerokiej i urozmaiconej oferty turystycznej opartej o tradycje wydarzeń historycznych w regionie, posiadane obiekty zabytkowe i regionalną kuchnię;
- wybranie i wylansowanie najważniejszych produktów turystycznych regionu w zakresie turystyki aktywnej (np. wędkarstwo, wodniactwo) i specjalistycznej, tranzytowej, wiejskiej i ekoturystyki, turystyki kulturowej i turystyki dla osób niepełnosprawnych;
- zwiększanie dbałości o muzea w województwie, poprzez wsparcie kadry merytorycznej, poprawę bazy lokalowej i lepsze wyposażenie techniczne;
- budowa nowych i doinwestowanie istniejących instytucji kulturalnych;
- wspieranie rewitalizacji i budowy nowych szlaków wodnych;
- opracowanie i realizowanie programów wspierania i ochrony indywidualnych cech kultury regionalnej;
- poszerzenie programów i repertuaru instytucji kultury;
- zwiększenie opieki nad działalnością twórczą i zapewnienie warunków powszechnej edukacji kulturalnej wszystkich grup społecznych;
- wsparcie inicjatyw lokalnych (w tym wychodzących od mniejszości narodowych) w tworzeniu placówek muzealnych, izb regionalnych, kolekcji oraz w promocji miejsc historycznych;
- wsparcie współpracy partnerskiej regionów i samorządów, w tym wykorzystującej naturalne powiązania mniejszości narodowych z ich ojczyznami;

- współtworzenie i współuczestniczenie w międzynarodowych i krajowych programach i imprezach kulturalnych;
- regularna informacja o ofercie turystycznej i kulturalnej;
- zwiększenie liczby, jakości i wielkości nakładów wydawnictw promocyjnych;
- wspieranie roli szkoły w procesie integracji województwa i budowania tożsamości regionalnej przez rozszerzenie w programach nauczania historii regionu i wiedzy o dziedzictwie kulturowym;
- wspieranie tworzenia sieciowych ponadregionalnych produktów turystycznych w Polsce Północnej w oparciu o nadmorskie położenie, ciągłość systemu przyrodniczego, a także wspólne dziedzictwo kulturowe, np. sieci marin dla żeglarstwa i sportów wodnych, szlaki piesze, szlaki rowerowe, połączenia wodne śródlądowe, tematyczne szlaki kulturowe (województwa: pomorskie, zachodniopomorskie, kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie);
- wspieranie inicjatyw wykorzystujących różnorodność kulturową i złożoność historii Warmii i Mazur w celu budowania trwałych więzi gospodarczych (np. Ukraina, Niemcy) oraz zwiększania popytu na ofertę turystyczno-kulturową regionu (np. Niemcy i inne kraje UE).

2.3.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego jako element regionalnego planowania strategicznego ma na celu równoważenie różnych sfer rozwoju województwa w przestrzeni a jednocześnie służy konkretyzacji przestrzennej celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego i określa uwarunkowania przestrzenne do formułowanych programów rozwoju.

Plan zakłada, że dążenie do wykorzystania cech położenia województwa w regionie bałtyckim oraz jego walorów przyrodniczych i kulturowych w nowej strukturze przestrzeni polskiej i europejskiej będzie tworzyć szanse na:

rewitalizację ekologiczną obszarów o niskich wartościach i utrwalenie ochrony ich zasobów przez kształtowanie i umacnianie międzynarodowego systemu ochrony ekologicznej i zwiększenia efektywnego wsparcia kapitałowego i technologicznego;

zachowanie specyficznych wartości regionalnych i wzbogacenie różnorodności kulturowej wspólnoty europejskiej i narodowej;

Naczelny cel polityki zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego, to:

kształtowanie harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, sprzyjającej zrównoważonemu wykorzystywaniu cech, zasobów i walorów przestrzeni z rozwojem gospodarczym, wzrostem poziomu i jakości życia oraz trwałym zachowaniem wartości środowiska dla potrzeb obecnego i przyszłych pokoleń.

Zasadniczym kierunkiem polityki przestrzennego zagospodarowania województwa jest:

kształtowanie struktur przestrzennych warunkujących dynamizację rozwoju przez aktywne inicjowanie i wspomaganie przedsięwzięć społeczno – gospodarczych samorządów lokalnych, podmiotów publicznych i kapitału prywatnego lokalizowanych w przestrzeni województwa warmińsko-mazurskiego.

Plan zakłada:

- ochronę dziedzictwa kulturowego i historycznego jako filaru turystyki;
- otoczenie szczególną troską obiektów zabytkowych o randze krajowej i międzynarodowej,
- a także obiektów o mniejszej randze lecz decydujących o odrębności regionalnej;
- przywrócenie zespołom staromiejskim ich historycznego charakteru (rewaloryzacja);
- zachowanie historycznej zabudowy wiejskiej z układem drożnym oraz zabytkowych układów pałacowych, dworskich i parkowych;
- respektowanie w zagospodarowaniu przestrzennym bezkonfliktowego wkomponowania zabudowy w przestrzeń historyczną.

Główne kierunki ochrony środowiska kulturowego

Ustala się objęcie szczególną ochroną miast określonych w niniejszym planie województwa jako ośrodki kulturowe oraz zespoły kulturowe. Ośrodki kulturowe są to miejsca koncentracji obiektów zabytkowych będące miastami historycznymi. Przy ich ocenie wzięto pod uwagę ilość i jakość następujących elementów obejmujących: układ staromiejski – Stare Miasto, w tym rynek, zamek, kościół, obwarowania miejskie i ratusz, a także obiekty zabytkowe w ich sąsiedztwie. Wyróżniono dwie kategorie ośrodków kulturowych o wysokiej koncentracji obiektów zabytkowych:

– ośrodki o dużej koncentracji: Olsztyn, Lidzbark Warmiński, Reszel, Frombork, którego Zespół Katedralny został uznany w roku 1994 za Pomnik Historii, Elbląg;

– ośrodki o średniej koncentracji: Kętrzyn, Morąg, Orneta, Nidzica, Dobre Miasto, Olsztynek, Milejewo, Pasłęk, Działdowo, Ełk.

Zespoły kulturowe są to miejsca koncentracji obiektów zabytkowych poza miastami historycznymi. Spośród nich wyróżniono:

- historyczne zespoły pielgrzymkowe będące miejscami kultu: Święta Lipka, Stoczek Klasztorny, Gietrzwałd, Głotowo, Krosno, Święty Gaj, Zielonka Pasłęcka,
- zamki i warownie w: Lidzbarku Warmińskim, Szymbarku, Olsztynie, Nidzicy, Reszlu, Kętrzynie, Barcianach, Ostródzie, Rynie, Fromborku,
- twierdze i fortyfikacje w Gierłozie, Przystani i Milejewaach,
- pole bitwy pod Grunwaldem,
- zespoły pałacowo-parkowe, które w znakomitej większości służą lub mogą służyć rozwojowi wysokiej klasy bazy turystycznej: Kwitajny, Smolajny, Dobrocin, Karnity, Sorkwity, Bęsia, Łęzany, Galiny, Łabędnik, Drogosze, Sztynort, Biała Olecka, Kamieniec, Kadyny, a także godne odtworzenia będące obecnie w ruinie Gładysze, Słobity, Bogatyńskie, Prosna,
- wsie: Kadyny, Klon, Łęcze, Jelonki,
- budowle inżynieryjne: wiadukty w Stańczykach, pochylnie wraz z Kanałem Ostródzko-Elbląskim, most obrotowy w Giżycku,
- stanowisko archeologiczne Truso nad jeziorem Drużno.

Rozwiązanie problemów w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa głównie będzie obejmowało:

- **działania ochronne i zabezpieczające, a także określenie zasobów i ich wartości;**
- **opracowanie strategii działań zmierzających do skutecznej i ciągłej ochrony, prawidłowego ich zagospodarowania i wypromowania;**

2.3.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO NA LATA 2012-2015

Jako cele i zadania „Program opieki nad zabytkami woj. Warmińsko-mazurskiego” wskazuje m.in.:

1. Zespoleń i koordynacja form i metod ochrony dziedzictwa kulturowego

Warunkiem niezbędnym do realizacji zadań zapisanych w Programie jest zespoleń i koordynacja form i metod ochrony dziedzictwa kulturowego. Można je osiągnąć poprzez:

- 1) Realizację powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące dobra kultury i natury;
- 2) Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania województwa;
- 3) Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków (w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego) łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej w planach rozwoju województwa;
- 4) Uwzględnianie – w planach zagospodarowania przestrzennego – ochrony środowiska naturalnego powiązanie przestrzennie z założeniami urbanistycznymi i ruralistycznymi, zespołami architektonicznymi oraz archeologicznym dziedzictwem kulturowym;
- 5) Wspieranie procesu opracowywania gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami jako ważnego instrumentu kształtowania lokalnych strategii rozwoju;
- 6) Wykorzystywanie nowej formy ochrony zabytków, jaką stanowi park kulturowy;
 - 6.1. Opracowanie programu tworzenia parków kulturowych w województwie, wskazanie priorytetów, identyfikacja zagrożeń w celu powstrzymania degradacji, zachowania i ochrony terenów o wyjątkowych wartościach historyczno-kulturowych, krajobrazowych i przyrodniczych;
 - 6.2. Współdziałanie w zakresie przygotowywania i dofinansowywania opracowań studialnych i projektowych zmierzających do utworzenia parków kulturowych;
 - 6.3. Promowanie działań zmierzających do tworzenia parków kulturowych jako skutecznej formy zintegrowanej ochrony cennych obszarów kulturowych województwa warmińsko-mazurskiego;
- 7) Uwzględnianie – w studiach oraz planach zagospodarowania przestrzennego województwa – problematyki form zabudowy tradycyjnej oraz egzekwowanie form regionalnych w nowych budynkach do lokalnych form i materiałów;
- 8) Wypracowanie programu wspomagania finansowego długofalowych działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków regionu;
- 9) Dążenie do zwiększenia zaangażowania sektora prywatnego w rewaloryzację obiektów zabytkowych;
- 10) Wspieranie programów ochrony zabytków uwzględniających finansowanie z funduszy Wspólnoty Europejskiej;
- 11) Budowa społeczeństwa obywatelskiego poprzez aktywizację i wspieranie działań organizacji pozarządowych w realizacji zadań związanych z ochroną zabytków (konkursy, powierzanie ściśle określonych zadań, wsparcie finansowe dla projektów itp.); wspieranie

inicjatyw lokalnych zmierzających do tworzenia niewielkich skansenów lub izb pamięci w zabytkowych obiektach, w poszczególnych miejscowościach na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

2. Opieka nad zabytkami nieruchomymi ze szczególnym uwzględnieniem obiektów i zespołów charakterystycznych dla województwa warmińsko-mazurskiego

2.1. Wspieranie polityki konserwatorskiej dotyczącej m.in.: postępowania zgodnie z obowiązującymi standardami i zasadami konserwatorskimi, wykonywania kompleksowych dokumentacji obiektów zabytkowych poddawanych pracom konserwatorskim bądź rewaloryzacyjnym.

2.2. Inicjowanie, wspieranie i popularyzacja działań zmierzających do wyszukania nowych właścicieli lub dzierżawców dla obiektów zabytkowych wymagających zagospodarowania;

2.3. Dofinansowywanie wybranych prac badawczych i dokumentacyjnych związanych z najważniejszymi obiektami zabytkowymi – wprowadzenie systemu wojewódzkich grantów badawczych;

2.4. Dofinansowywanie prac konserwatorskich przy zabytkach, zgodnie z priorytetami określonymi w Programie;

2.5. Wdrożenie i realizacja programów opieki nad zabytkami o szczególnym znaczeniu dla tożsamości kulturowej województwa:

2.5.1. Program ochrony gotyckiej architektury ceglanej

Gotycka architektura ceglana jest wyjątkowym w skali kraju przykładem kompleksowo zachowanej architektury średniowiecznej, wyróżniającej się znakomitą poziomem artystycznym oraz zachowaniem autentycznej substancji zabytkowej. Jest jednym z najważniejszych wyróżników odrębności regionalnej Warmii i Mazur. Obejmuje zespół obiektów o różnorodnej funkcji i skali: zamki obronne, kościoły i kaplice, ratusze, bramy i mury obronne. Wszystkie te aspekty decydują o wyjątkowej wartości artystycznej i historycznej zachowanych obiektów, ważnych rangą nie tylko w skali kraju, ale również na tle sztuki europejskiej. Ważne są także możliwości wykorzystania ich (uwzględniając ich właściwą ochronę, konserwację, promocję) w rozwoju turystyki.

2.5.2. Program ochrony i odnowy centrów historycznych miast oraz zespołów urbanistycznych powstałych w XIX i XX w.

Historyczne ośrodki miejskie Warmii i Mazur, mimo zniszczeń i przeobrażeń zachodzących na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci, zachowały do dnia dzisiejszego zabytkową strukturę. Większość z nich posiada czytelny układ przestrzenny, często o genezie średniowiecznej. Stosunkowo wiele ośrodków zachowało zespoły historycznej zabudowy, zarówno w obrębie

centrów staromiejskich, jak i XIX- i XX-wiecznych dzielnic. Istnieje konieczność rewaloryzacji zespołów miejskich z zachowaniem ich walorów historycznych i kulturowych, przy zapewnieniu im właściwych funkcji oraz zapobieganiu zagrożeniom wynikającym z nasilonego ruchu inwestycyjnego.

2.5.3. Program ochrony dziedzictwa wiejskiego

Dziedzictwo wiejskie woj. warmińsko-mazurskiego obejmuje zachowane historyczne układy przestrzenne wsi i osiedli wiejskich, formy zagospodarowania przestrzeni publicznej, architekturę sakralną i cmentarze, rozplanowanie i kształt zagród oraz tradycyjną, drewnianą i murowaną zabudowę. W skali kraju jest to stosunkowo dobrze i czytelnie zachowany sposób kształtowania i zagospodarowania przestrzeni wiejskiej. Wyrazistość i odrębność kulturowego krajobrazu wiejskiego może służyć budowaniu regionalnej tożsamości.

2.5.4. Program ochrony i odnowy architektury użyteczności publicznej

Architektura użyteczności publicznej ma szczególną rangę w pejzażu miast i wsi. Jest przykładem świadomego kształtowania ładu przestrzennego oraz szczególnej dbałości o formy architektoniczne. Na terenie woj. warmińsko-mazurskiego znajduje się wiele stosunkowo dobrze zachowanych obiektów tego typu. Są to zarówno ratusze i budynki stanowiące siedziby lokalnej administracji i urzędów, jak również szkoły, dworce kolejowe, leśniczówki, zespoły koszarowe. Program przewiduje wspieranie rewitalizacji oraz działań zmierzających do zachowania zabytkowych obiektów i/lub ich układów z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji.

2.5.5. Program ochrony architektury przemysłowej i zabytków techniki

Architektura przemysłowa oraz zabytki techniki są ważnym elementem dziedzictwa materialnego. Na obszarze woj. warmińsko-mazurskiego zachowało się ich stosunkowo niewiele. Związane jest to zarówno z typowo rolniczym charakterem regionu, jak również z funkcjonującym jeszcze do niedawna przeświadczeniem o ich niewielkiej wartości historycznej. Wiele obiektów uległo zniszczeniu lub zostało całkowicie przekształconych w ciągu ostatnich dziesięcioleci. Stąd konieczność ochrony istniejących jeszcze obiektów i zespołów. Są one niewątpliwie świadectwem rozwoju techniki i myśli inżynierskiej, jak również bardzo często przykładem dbałości nie tylko o funkcję, ale też formę estetyczną. Program przewiduje wspieranie rewitalizacji oraz działań zmierzających do zachowania zabytkowych obiektów i/lub ich układów z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji.

2.5.6. Program ochrony zabytkowych zespołów dworsko-parkowych

Na terenie woj. warmińsko-mazurskiego występuje duża ilość dawnych majątków ziemskich obejmujących siedziby mieszkalne (pałac, dwór), założenie parkowe, folwark (często z wsią

folwarczną) oraz mniejsze folwarki i obiekty przemysłowe (tartaki, gorzelnie, młyny itp.). W szczególnych przypadkach były one świadomie komponowane w obrębie całych, wielohektarowych dóbr ziemskich (rozmieszczenie zespołów zabudowy, układ pól, lasów i zadrzewień, sieć alei przydrożnych). Są charakterystycznym i wyróżniającym elementem kształtowania otwartego krajobrazu i stanowią istotny zasób dla rozwoju gospodarki i turystyki. Istnieje konieczność rewaloryzacji zespołów dworsko-pałacowych z zachowaniem ich walorów historycznych, przy zapewnieniu im właściwych funkcji oraz zapobieganiu zagrożeniom wynikającym z wtórnych podziałów.

2.5.7. Program ochrony alei przydrożnych

Aleje przydrożne woj. warmińsko-mazurskiego są zachowanym, unikalnym przykładem zagospodarowania przestrzeni publicznej w skali europejskiej. Ich wielorakie funkcje (przyrodnicze, kulturowe, komunikacyjne) są aktualne do czasów dzisiejszych. Są świadectwem kompleksowego zagospodarowania przestrzeni, wyróżnikiem krajobrazu kulturowego Warmii i Mazur. W związku z rosnącym natężeniem ruchu kołowego następuje proces ich zanikania. Konieczne jest wspieranie działań w celu zachowania charakterystycznych i najcenniejszych alei przydrożnych.

2.5.8. Program ochrony sanktuariów pielgrzymkowych

Sanktuaria pielgrzymkowe należą do najbardziej charakterystycznych elementów pejzażu sakralnego katolickiej Warmii. Rozkwit tej architektury przypada na czasy baroku, a kończy się w XIX wieku. Założenia te choć różnorodne w formie i stylu łączy analogiczna funkcja, a w większości również typ przestrzenno-funkcjonalny, tj. kościół otoczony krużgankami lub murem z narożnymi kaplicami, kompozycyjnie powiązany z otaczającym krajobrazem. Założenia te stanowią przykład architektury i wystroju o wysokiej randze artystycznej oraz wybitnym znaczeniu historycznym. Konieczne jest wspomaganie działań przy konserwacji i restauracji obiektów.

2.5.9. Program ochrony architektury sakralnej XIX i XX wieku

Czasy najnowsze, to jest XIX i pierwsza połowa XX wieku to kolejny po fazie gotyckiej rozkwit architektury sakralnej, zarówno pod względem skali tego zjawiska, jak też rangi artystycznej wznoszonych budowli. Budowle te charakteryzuje z jednej strony umiejętność wykorzystania tradycyjnych, historycznych wzorców architektonicznych, z drugiej nowe, a czasami nowoczesne, jak w przypadku modernizmu, rozwiązania architektoniczne. Architektura ta jest jednym z najbardziej charakterystycznych zjawisk rozwoju sztuki sakralnej w regionie. Program przewiduje wspomaganie działań przy konserwacji i restauracji obiektów.

2.5.10. Program ochrony kapliczek i krzyży przydrożnych

Krzyże i kapliczki przydrożne, charakterystyczny element krajobrazu Warmii, stanowią świadectwo kulturowej i religijnej odrębności tej krainy. Ich liczba (ok. 1500 kapliczek) oraz skala występowania w poszczególnych miejscowościach (od 2 do nawet 10 w jednej wsi) świadczą o randze i roli tych obiektów. Są one zatem ważnym i charakterystycznym elementem codzienności i tradycji religijnej dawnych mieszkańców regionu. Przewidziane jest wspomaganie działań przy konserwacji i restauracji obiektów.

3. Opieka nad zabytkami ruchomymi

3.1. Dokumentacja

- wspieranie programów konserwatorskich mających na celu pełne rozpoznanie istniejącego w województwie zasobu;
- wspieranie działań zmierzających do dokumentowania i wprowadzania do obiegu naukowego obiektów zabytkowych spoza zbiorów muzealnych;
- inicjowanie i wspieranie badań konserwatorskich poprzedzających właściwe prace konserwatorskie;
- dofinansowywanie prac badawczych i dokumentacyjnych związanych z zabytkami ruchomymi – wprowadzenie wojewódzkich grantów badawczych.

3.2. Konserwacja

- wspieranie działań zmierzających do podejmowania prac konserwatorskich przy zabytkach ruchomych,
- dofinansowywanie prac konserwatorskich przy obiektach o znaczącej wartości artystycznej, historycznej lub naukowej, zgodnie z priorytetami przyjętymi w programie,
- wdrożenie i realizacja programów opieki nad zabytkami o szczególnej wartości artystycznej i naukowej.

3.3. Działania promocyjne

- wspieranie inicjatyw zmierzających do publicznej prezentacji obiektów zabytkowych znajdujących się w zbiorach prywatnych lub w zbiorach publicznych na co dzień niedostępnych (w formie wystaw czasowych, incydentalnych pokazów, „dni otwartych” itp.);
- wspieranie i dofinansowywanie inicjatyw upowszechniających wiedzę na temat zabytków ruchomych.

4. Opieka nad zasobami muzeów

Prawidłowa ochrona i skuteczne upowszechnianie dóbr kultury przez muzea wymaga działań na wielu obszarach (zabezpieczenie warunków do działalności muzealnej, prowadzenie działalności badawczej, działania promocyjne, rozwój sieci muzealnej).

4.1. Zabezpieczenie warunków dla działalności muzealnej poprzez:

- zapewnienie właściwej kadry
- zapewnienie odpowiedniej powierzchni magazynowej i wystawienniczej, nowoczesnej infrastruktury technicznej przy budowie, remontach i wyposażaniu działów muzealnych (m.in. systemów informatycznych, magazynowych, antywłamaniowych, przeciwpożarowych, klimatyzacyjnych, oświetleniowych).
- powołanie wojewódzkich funduszy przeznaczonych na zakup i konserwację muzealiów;
- wprowadzenie cyklicznych, premiowanych konkursów na najciekawszy projekt lub/i na nową ekspozycję muzealną, np. pod auspicjami marszałka województwa; pomoc w organizacji tematycznych objazdów studyjnych do muzeów, które wprowadziły nowe praktyki ekspozycji.
- wdrażanie programów i projektów badawczych stanowiących podstawową, statutową działalność muzeów, z którego wynika działalność wystawiennicza i oświatowa.
- utworzenie forum ułatwiającego zawiązywanie wzajemnych kontaktów zarówno między samymi placówkami muzealnymi, jak i szerzej, między nimi a placówkami kultury, fundacjami, stowarzyszeniami.
- wspólna promocja muzeów województwa, np. w „Warmińsko-Mazurskim Portalu Muzealnym”, wspólnej stronie w internecie z pełnym serwisem informacyjnym o każdego z muzeów
- rozwój sieci muzealnej – wspieranie istniejących placówek oraz tworzenie nowych muzeów specjalistycznych np. związanych z dawnym rzemiosłem, techniką, przemysłem, rozwojem regionalnym.

5. Program ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego województwa warmińsko-mazurskiego

Określenie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego powinno wynikać zarówno z jego wartości, jak też i potrzeb związanych przede wszystkim z obowiązującym systemem prawnym oraz ze świadomością społeczeństwa odnośnie wartości spuścizny dziedziczonej na przestrzeni dziejów.

Obszar województwa warmińsko-mazurskiego należy do regionów o charakterystycznych walorach archeologicznego dziedzictwa kulturowego o czym decyduje m. in.: sieć osad

nawodnych, kompleksy grodzisk i kurhanów, stosunkowo nieprzekształcone środowiska naturalne z którym współgra archeologiczny krajobraz kulturowy.

Program przewiduje:

- współpracę ze środowiskiem tzw. „wykrywaczy” zmierzająca do pełnej kontroli ich działalności, a także dającą możliwości wykorzystania ich umiejętności w działaniach zmierzających do pełniejszego rozpoznania zasobów archeologicznych i zapobieganie działalności przestępczej polegającej głównie na nielegalnym handlu zabytkami archeologicznymi;
- szerszą niż dotychczas edukację i popularyzację w zakresie potrzeby ochrony dziedzictwa archeologicznego poprzez organizację plenerowych festynów i pokazów, szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych itp.;
- wspieranie rewitalizacji zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- wspieranie działań zmierzających do podejmowania prac konserwatorskich przy archeologicznych zabytkach ruchomych wpisanych do rejestru zabytków
- powołanie Muzeum Archeologicznego – nowoczesnej placówki o randze wojewódzkiej o odpowiednim zapleczu magazynowym, której zadaniem byłoby m.in. systematyczne gromadzenia i eksponowanie pozyskiwanych w trakcie badań materiałów zabytkowych, a także ich konserwację i digitalizację.
- utworzenie parków kulturowych, działających w oparciu o zabytki archeologiczne

6. Ochrona dziedzictwa niematerialnego

Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego realizowana jest poprzez:

identyfikację, dokumentację (ewidencję), badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmocnianie, przekazywanie (edukacja formalna i nieformalna), rewitalizację.

Program ochrony dziedzictwa kulturowego ukształtowanego w kręgu oddziaływania tradycji wiejskiej w województwie warmińsko-mazurskim winien obejmować zarówno zachowane i wciąż żywe przejawy miejscowej kultury ludowej, jak też nową jej postać określaną mianem folkloryzmu, będącą wyrazem współczesnego, aktywnego stosunku do dziedzictwa przeszłości. W podejmowanych działaniach mających na celu ochronę wiejskiego dziedzictwa kulturowego należy mieć stale na uwadze, że w warunkach globalizacji i jednoczenia się pod hasłem jedności w różnorodności Europy, nasze „być albo nie być” zależy od sensownego użycia treści kultury rodzimej, w szczególności jej walorów inspirujących, identyfikujących oraz promocyjnych. Skala możliwości korzystania z zasobów dziedzictwa wsi zależy od zachowania jej podstawowej specyfiki, jaką jest jej zróżnicowanie regionalne w postaci z dawna ukształtowanych ugrupowań

etnicznych oraz współcześnie kształtujących się regionów, funkcjonujących w oparciu o identyfikację z wyselekcjonowanymi elementami przeszłości. Spośród różnego typu imprez folklorystycznych organizowanych w województwie warmińsko-mazurskim szczególnie ważne są te, które mają związek z ochroną tradycyjnych zawodów. Do imprez tego typu, zasługujących na szczególne wsparcie finansowe, merytoryczne oraz pomoc organizacyjną należą przede wszystkim jarmarki w trakcie których jest prezentowane są dawne zawody, umiejętności i zwyczaje.

Działania na rzecz ochrony i wspierania tradycji wsi oraz jej krajobrazu kulturowego mogą być rozpatrywane także w kontekście wykorzystania jako atrakcji turystycznej. Zachowane różnorodne formy kultury rodzimej w województwie warmińsko-mazurskim są potencjalnie ważnym i jak dotychczas w niewielkim stopniu wykorzystywanym czynnikiem aktywizacji turystycznej regionu. Nurt tradycji regionalnej, zachowane zasoby dziedzictwa wiejskiego, kolekcje etnograficzne i regionalne powinny stanowić istotny składnik kompleksowej oferty ze strony instytucji zajmujących się promocją i organizacją turystyki, wskazującej na wieś i funkcjonującą tam coraz liczniej infrastrukturę turystyczną jako miejsce aktywnego wypoczynku, połączonego z poznawaniem jej przeszłości. Organizatorzy turystyki muszą jednak znać potencjalne zasoby regionu – istniejące tu zabytki budownictwa regionalnego, pełną ofertę muzeów, kalendarz organizowanych imprez, żywe ośrodki folkloru i wytwórczości rzemieślniczej. Jak się wydaje, w dalszym ciągu znajomość tej problematyki wśród organizatorów turystyki jest stosunkowo niewielka i ograniczona do najbardziej znanych muzeów i zabytków. Brakuje popularnych wydawnictw o kulturze ludowej i tradycjach regionalnych jako atrakcji turystycznej. Postulat ich opracowania oraz wydania jest oczywisty.

Niematerialnymi elementami dziedzictwa kulturowego są również nazwy geograficzne i historyczne (np. Warmia, Powiśle). Często są świadectwem minionych pokoleń, nośnikami tradycji oraz historii i wielokulturowości regionu. Możliwość wpisu ich do rejestru zabytków (art. 9 ust. 2 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) jest również sposobem ich zachowania.

7. Praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego – rozwój turystyki, działania edukacyjne, promocyjne itp.

7.1. Utworzenie portalu internetowego, aktualizowanego na bieżąco, o wielowątkowym profilu informacyjnym na temat dziedzictwa kulturowego regionu (m.in. możliwie pełne informacje turystyczne, informacje o bazach noclegowych, imprezach kulturalnych, galeriach, wystawach, działających stowarzyszeniach, firmach projektowych i budowlanych zaangażowanych w ochronę zabytków itp.).

- 7.2. Stworzenie wojewódzkiego jednolitego systemu regionalnej popularyzacji i promocji zagadnień z zakresu ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, skierowanego do jednostek samorządu terytorialnego, szkół, organizacji pozarządowych itp. (np. w formie portalu internetowego);
- 7.3. Działania wspierające wykorzystywanie obiektów zabytkowych (zwłaszcza nieużytkowanych) dla potrzeb rozwoju infrastruktury turystycznej;
- 7.4. Realizacja programu ogólnospołecznej edukacji kulturowej; właściwa edukacja dzieci i młodzieży nastawiona na poznanie wartości tzw. „małych ojczyzn” i wskazanie potrzeby ochrony krajobrazu kulturowego jako swoistego wyróżnika i świadectwa tożsamości regionalnej;
- 7.5. Wydawanie i dofinansowywanie wydawnictw poświęconych zabytkom Warmii i Mazur;
- 7.6. Promowanie i wspieranie przywracania lub utrzymywania w obiektach pierwotnych, historycznych funkcji;
- 7.7. Współdziałanie w organizacji i współfinansowanie imprez kulturalnych, zwłaszcza o znaczeniu ponadlokalnym, promujących dziedzictwo kulturowe;
- 7.8. Działania związane z funkcjonowaniem szlaków edukacyjno-turystycznych po zasobach dziedzictwa kulturowego;
- 7.9. Organizacja i rozszerzenie formuły Europejskich Dni Dziedzictwa.

2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY MILEJEWO

2.4.1. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE DOTYCZĄCE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MILEJEWO”¹

CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY MILEJEWO

cele kulturowe

- zachowanie tożsamości kulturowej obszaru,
- ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego przy współdziałaniu służb konserwatorskich,
- współredagowanie i współwykonywanie wytycznych konserwatorskich dotyczących uwarunkowań przestrzennych i programowych na etapie procedury sporządzania planu miejscowego,
- objęcie opieką zdewastowanych obiektów zabytkowych,
- zapewnienie ładu przestrzennego w postępującej urbanizacji gminy,
- dbałość o zachowanie układów ruralistycznych,
- rewaloryzacja i kształtowanie wnętrza krajobrazowych zgodnie z wymogami planowania krajobrazowego,
- ochrona granic niw siedliskowych i uprawnych,
- zapewnienie ładu przestrzennego w urbanizacji gminy,
- ochrona zabytkowej sieci drożnej na obszarze całej gminy,
- świadome kształtowanie otwarcia widokowych w krajobrazie otwartym przez prowadzenie odpowiednich działań,
- wprowadzanie działań adaptacyjnych mających na celu zmniejszenie negatywnego wpływu na krajobraz kulturowy współczesnego budownictwa, w tym szczególnie budownictwa „blokowego”
- konieczność ochrony oraz pielęgnacji zadrzewień przydrożnych i śródpolnych, starodrzewu związanego z zabudową siedliskową oraz drzewostanu kształtującego krajobraz przy drodze do Kaliningradu („berlinka”),

¹ Załącznik nr 1 do Uchwały Rady Gminy Milejewo Nr XVI/85/2008 z dnia 15 maja 2008 roku o zmianie STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MILEJEWO (tekst scalony)

- zaktualizowanie rejestru zabytków i stworzenie realnego programu ich ochrony,
- przestrzeganie ustaleń planu ochrony Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej i obszarów chronionego krajobrazu, dotyczących struktury przestrzennej obszaru gminy Milejewo.

cele społeczno – ekonomiczne

- aktywizacja gospodarcza gminy poprzez promocję walorów przestrzennych gminy dla pozyskania inwestorów tworzących nowe miejsca pracy, szczególnie w miejscowościach położonych przy głównych trasach komunikacyjnych oraz promocję walorów turystyczno – krajobrazowych gminy dla rozwoju różnych form turystyki i wypoczynku,
- zapewnienie dogodnych warunków zamieszkiwania,
- stworzenie korzystnych warunków dla osób podejmujących działalność gospodarczą, ułatwienia w pozyskiwaniu lokalu na prowadzenie określonej działalności gospodarczej, pomoc organizacyjna i prawna,
- zapewnienie warunków rozwoju ludności gminy w tym dostępu do informacji, możliwości kształcenia, obcowania z kulturą i rozrywką,
- stymulowanie zmian w kierunkach kształcenia,
- likwidacja negatywnych zjawisk społecznych poprzez wdrażanie ponadlokalnego programu przystosowania bezrobotnych mieszkańców gminy, w tym szczególnie ludzi młodych do potrzeb zmieniającego się rynku pracy oraz stopniową poprawę dostępności usług medycznych i poziomu wykształcenia ludności,
- dynamiczny rozwój działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich, szczególnie w zakresie przetwórstwa płodów rolnych oraz rozwoju różnych form działalności gospodarczej tzw. „małej przedsiębiorczości”

cele strukturalno – przestrzenne

- dążenie do zachowania ładu przestrzennego w rozwoju osadnictwa i lokalizacji elementów zagospodarowania przestrzennego,
- podporządkowanie i estetyzacja obszaru gminy, szczególnie jednostek osadniczych o walorach krajobrazowych i kulturowych mogących stanowić podstawę rozwoju turystyki,
- dostosowanie procesów przekształceń struktury przestrzennej do zasad zrównoważonego rozwoju, uwzględniającego zachowanie wysokich reżimów ekologicznych i stopniową rewaloryzację krajobrazu kulturowego,
- poprawa architektury osiedli wiejskich, szczególnie popegeerowskich, uporządkowanie zieleni siedliskowej i drożnej.

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

W sferze kulturowej

- wprowadzenie czynnej ochrony dziedzictwa kulturowego, przy ścisłym współdziałaniu odpowiednich służb konserwatorskich,
- promowanie rozwiązań urbanistycznych i architektonicznych nawiązujących do lokalnej tradycji i historii,
- wszystkie prace ziemne na terenie gminy (w tym także prace liniowe) powinny być prowadzone za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, pod ścisłym nadzorem archeologicznym. Ponieważ istnieje potencjalnie duża możliwość odkrycia nowych stanowisk archeologicznych,
- przestrzeganie zasad obowiązujących w strefach ochrony konserwatorskiej:

strefa A – obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich; jest to strefa pełnej ochrony konserwatorskiej zespołów i obiektów zabytkowych oraz układów ruralistycznych. W tej strefie obowiązują następujące zasady :

- zachowanie historycznych podziałów działek, oczyszczanie z elementów zniekształcających,
- restauracja obiektów zabytkowych oraz o lokalnej wartości kulturowej,
- restauracja i konserwacja krajobrazowych założeń przestrzennych, układów zieleni;
- wymóg uzyskania zezwolenia od WKZ na wszelkie prace inwestycyjne oraz uzgodnienia wszelkich projektów inwestycyjnych;
- wszelka działalność inwestycyjna powinna być wyprzedzona kompleksowymi badaniami archeologicznymi.

Na terenie gminy wyznacza się strefy „A” ochrony konserwatorskiej w Milejewie i Pomorskiej Wsi – kościół z otoczeniem, w Hucie Żuławskiej i Kamienniku Wielkim – chaty podcieniowe.

Strefa „B” – obejmuje tereny, które winny pozostać pod opieką konserwatorską ze względu na konieczność zabezpieczania zabytkowych elementów dawnego układu przestrzennego. Działalność konserwatorska winna zmierzać do ochrony historycznego układu przestrzennego w zakresie rozplanowania, skali, bryły zabudowy. W strefie tej obowiązują następujące zasady :

- zachowanie zasadniczych elementów historycznego rozplanowania;

- restauracja i modernizacja techniczna obiektów z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości zabytkowej obiektów;
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej w zakresie skali i bryły zabudowy z możliwością modyfikacji wysokości zabudowy, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej;
- ochronie podlegają oprócz niwy siedliskowej także niwy rolne w możliwym zakresie.

Na terenie gminy wyznacza się strefy „B” ochrony konserwatorskiej w obrębie zabytkowych zespołów ruralistycznych: Ogrodniki, Milejewo, Majewo, Wilkowo, Pomorska Wieś, Kamiennik Wielki, Jagodnik, Huta Żuławska, Rychnowy, Zajączkowo

Strefa „K” – obowiązuje ochrona krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym; ograniczenie dla realizacji nowych inwestycji w zakresie lokalizacji, formy i skali zabudowy. W tej strefie obowiązują następujące zasady :

- restauracja zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego z ewentualnym częściowym odtworzeniem;
- uwolnienie obszaru od elementów dysharmonizujących, rekultywacja fragmentów zniszczonych;
- wprowadzenie nowych elementów krajobrazowych podnoszących estetyczne wartości tych terenów i podkreślających ich związek przestrzenny z historycznym założeniem;
- zakaz wprowadzania elementów dysharmonizujących;
- zwiększenie lub wprowadzenie funkcji ogólnospołecznych pod warunkiem należytego zabezpieczenia zabytkowych wartości.

Strefy „K” ochrony konserwatorskiej łączy się ze strefami „B” Na terenie gminy strefą „K” objęte są zabytkowe obszary wsi: Jagodnik, Kamiennik Wielki, Majewo, Ogrodniki, Pomorska Wieś, Milejewo oraz drogi historyczne.

Strefa „OW” – obowiązuje nadzór archeologiczny przy zabudowie obszarów przeznaczonych pod trwale zainwestowanie. W strefie tej obowiązują następujące zasady :

- wszelka działalność inwestycyjna musi być dokonywana pod nadzorem architektoniczno – konserwatorskim, w razie stwierdzenia relikwów archeologicznych wszelkie prace powinny być przerwane a teren udostępniony do badań archeologicznych. Ich wyniki powinny decydować o możliwości kontynuowania prac;
- należy unikać lokalizacji wielokubaturowych i wymagających szczególnych warunków posadowienia (np. palowanie).

Na terenie gminy strefa „OW” ochrony Konserwatorskiej obejmuje rejony występowania stanowisk archeologicznych ze wszystkich okresów prehistorycznych i historycznych.

Strefa „E” – obowiązuje ochrona ekspozycji obszarów stanowiących zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów. W strefie tej obowiązują następujące zasady :

- całkowity zakaz wznoszenia obiektów kubaturowych;
- ustalenie nieprzekraczalnych gabarytów zabudowy zharmonizowanej z zespołem.

Na terenie gminy strefa „E” ochrony konserwatorskiej została wyznaczona przy miejscowościach: Jagodnik, Ogrodniki, Huta Żuławska, Rychnowy, Majewo, Milejewo, Pomorska Wieś.

W poszczególnych miejscowościach ochronie podlegają następujące dobra kultury i elementy zabytkowego krajobrazu :

Huta Żuławska:

- 1) panorama wsi od strony północnej,
- 2) zachowane elementy dawnego założenia przestrzennego wsi wraz z ich rekompozycją,
- 3) istniejące przykłady zabytkowego budownictwa podcieniowego,
- 4) zabudowa wsi – projekty nowych obiektów muszą uzyskać akceptację Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

Jagodnik:

- 1) zabytkowy obszar wsi,
- 2) panorama wsi od strony zachodniej,
- 3) pozostałości dawnego cmentarza i jego uczytelnienie w terenie,
- 4) zabudowa wsi – projekty nowych obiektów muszą uzyskać akceptację Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- 5) odtworzenie uroczysk leśnych w pobliżu Jeziora Martwego ,

Kamienni Wielki:

- 1) układ przestrzenny wsi,
- 2) istniejące przykłady zabytkowego budownictwa, szczególnie podcieniowego,
- 3) zabudowa wsi – projekty nowych obiektów muszą uzyskać akceptację Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

Majewo:

- 1) granica historycznego układu wsi,
- 2) zabudowa wsi – projektu nowych obiektów muszą uzyskać akceptację Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

3) panorama wsi od strony północno – zachodniej,

Milejewo:

1) ścisła ochrona konserwatorska otoczenia kościoła wraz z zabudową prowadzącej do kościoła drogi,

2) granice obszaru wsi

3) panorama wsi od strony południowej,

Ogrodniki:

1) historyczny układ wsi wraz z siecią drożną,

2) zabudowa wsi – projekty nowych obiektów muszą uzyskać akceptację WKZ

3) panorama wsi od strony południowej,

Piastowo:

1) ochrona istniejących pozostałości i odtworzenie zagospodarowania punktu widokowego na Górze Srebrnej,

Pomorska Wieś:

1) ścisła ochrona konserwatorska wokół kościoła,

2) zabytkowy układ wsi wraz z siecią drożną, zielenią i zabudową,

3) teren cmentarza przy drodze do Kamiennika Wielkiego,

4) panorama wsi os strony południowej,

Rychnowy:

1) historyczny układ wsi,

2) panorama wsi od strony południowej,

Wilkowo:

1) historyczny układ wsi,

Zajączkowo:

1) zachowane fragmenty zabytkowego układu wsi wraz z siecią drożną i zielenią,

Zalesie:

1) zachowane elementy zabytkowego układu wsi wraz z zabudowa.

KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ I PRZEZNACZENIU TERENÓW

Zabudowa wsi – strefy zabudowy zwartej, rozwoju oraz zabudowy ekstensywnej

Utrzymuje się dotychczasowy podział strukturalny ośrodków obsługi ludności: Milejewo jako ośrodek I rzędu i Pomorska Wieś jako ośrodek II rzędu.

Tereny zabudowy ustalono w oparciu o przeprowadzoną analizę warunków rozwojowych poszczególnych wsi, z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Określa się trzy grupy tych terenów:

- I - strefy zwartej zabudowy wsi, będącej kontynuacją rozwoju historycznego,
- II - strefy zabudowy zwartej na optymalnych kierunkach rozwojowych,
- III - strefy zabudowy ekstensywnej w bezpośrednim połączeniu z zabudową zwartą

Strefy zwartej zabudowy jako kontynuację rozwoju historycznego określono dla wszystkich 12 wsi obrębowych i dodatkowo dla terenów przysiółka Stoboje. W strefach tych zakłada się lokalizację wszystkich typowych form zabudowy wiejskiej z wyłączeniem większych obiektów produkcyjnych i składowych.

Strefy zwartej zabudowy na optymalnych kierunkach rozwojowych, wyznacza się także we wszystkich wsiach oraz przysiółku Stoboje. W strefach tych przewiduje się ten sam typ zabudowy jak w strefach zwartej zabudowy w ciągłości historycznej.

Ustala się intensywny rozwój wsi Wilkowo ze względu na położenie przy węźle drogi ekspresowej.

Strefy zabudowy ekstensywnej przeznaczają się na zabudowę typu rezydencjonalnego w dwóch typach:

- E 1 - na działkach o powierzchni minimum 1 ha, dla optymalnego wkomponowania zabudowy w przestrzeń stykową z krajobrazem naturalnym. Dotyczy to miejscowości Jagodnik i Ogrodniki (część zachodnia).
- E 2 - na działkach o powierzchni 0,5 ha w strefie S I (dotyczy to miejscowości Ogrodniki część wschodnia) oraz 0,3 ha w strefie SII (dotyczy to miejscowości: Milejewo, Huta Żuławska, Piastowo i przysiółek Stoboje).

3. DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY MILEJEWO

3.1. RYS HISTORYCZNY

Pierwsze odkryte ślady osadnictwa w zachodniej części Wysoczyzny Elbląskiej pochodzą z 5 tysiąclecia p.n.e. We wczesnym średniowieczu obszar ten zasiedlany był przez pruskie plemię Pogezan. Podejmowane od końca X w. próby podboju Prus przez państwo piastowskie, Duńczyków i Rusinów i nie powiodły się. Bez sukcesów prowadzone były także misje chrystianizacyjne (śmierć św. Wojciecha w 997 r. i św. Brunona z Kwerfurtu w 1009 r.). Około 1210 na czele misji pruskiej stanął mnich cysterski z Oliwy Chrystian. W 1215 lub 1216 otrzymał z rąk papieża Innocentego III sakrę biskupią jako biskup całych Prus. W 1243 r. legat papieski Wilhelm z Modeny podzielił biskupstwo pruskie na cztery podporządkowane arcybiskupstwu ryskiemu diecezje: chełmińską, pomezzańską, warmińską oraz sambijską. Po nadaniu przez Konrada Mazowieckiego ziemi chełmińskiej i michałowskiej Zakonowi Krzyżackiemu w 1228 r. nastąpił, mimo powstań plemion pruskich z lat 1242-53, 1260-74, szybki podbój całych Prus. Pogeżanie zostali podbici w trakcie wyprawy dowodzonej przez księcia Ottona z Brunszwiku w 1239 r. Na terenach zajętych przez Zakon powstał Dzierzgoń (Sirgune). Pogeżanie brali udział w obu wielkich powstaniach pruskich. Po zdławieniu powstania z lat 1260-1276 obszar Pogeżanii zaczął być kolonizowany przez sprowadzanych przez Zakon osadników. Wielu Pogeżan poległo lub dostało się do niewoli, a część schroniła się na Litwie. Większość Pogeżanii objęła komturia elbląska.

Milejewo (*Trunz*) dostało lokowane na prawie chełmińskim około 1300 roku, prawdopodobnie w miejscu staropruskiej osady. We wsi była karczma. W dyplomie komtura elbląskiego Hermana von Öttingen z 22 listopada 1320 r. potwierdza się przekazanie sołectwa niejakiemu Marcinowi, który sołectwo w Milejewie i Piastowie (*Königshagen*) wykupił od Stango Wachsmuda. Obie wsie posiadały 80 włók w tym dwie z nadwyżek Kamiennika Wielkiego (*Gr. Stoboy*). 8 wolnych włók należało do sołtysa, a 4 do kościoła Św. Bartłomieja. Pozostałe 68 włók były obciążone czynszem w wysokości 1/2 marki i 4 kury rocznie oraz daniną w zbożu tzw. płużnym (*Pflugkorn*). W 1326 r. przywilej Hermana von Öttingen na drugą karczmę w Milejewie otrzymuje niejaki Jana. Karczma zostaje obciążona czynszem 5 wiadrunków (1 i 1/4 grzywny) oraz 17 kur rocznie. Między 1348 a 1350 rokiem wymieniany jest proboszcz Mikołaj z Trunz, kanonik kapituły fromborskiej. 14 lipca 1398 r. biskup warmiński Henryk III Sorbom poświęcił w kościele parafialnym ołtarz Św. Krzyża. Już w średniowieczu działała tu szkoła parafialna, która w późniejszym okresie kształciła organistów.

Również Pomorska Wieś oraz Wilkowo były lokowane pod koniec XIII w., w latach 1296-1299. przez komtura Ludwik von Schippe. Zasadźcą wsi był Jan Schafenrot. 27 października 1344 r. został odnowiony dokument lokacyjny Pomorskiej Wsi. Synowie Jana Schafenrota Jan i Tymno pełnili urząd wójta wsi. W Pomorskiej Wsi było 57 włók, z czego 9 wolnych, 5 wójta i 4 kościelne. Czynsz z włóki wynosił pół marki i 4 kury rocznie. W 1378 r. wymieniony jest proboszcz Mattis. W czasach krzyżackich Pomorska Wieś podlegała zarządowi lasów w Młynarach.

Ogrodniki (*Baumgart*) powstały na początku XIV wieku. W roku 1457 na mocy przywileju nadanemu Elblągowi przez króla Kazimierza Jagiellończyka wieś została razem z okolicznymi miejscowościami włączona do domeny miasta Elbląga.

Jagodnik jest jedną z pierwszych osad w okolicy, założoną w II poł. XIII w. przez Bernharda i Blankarda. Od imienia pierwszego z nich pochodzą niemieckie nazwy Jagodnika - *Bernhardishagen*, *Bernhardswalde*. W 1315 roku Jagodnik obejmował 35,5 włóki. Obciążenie włóki wynosiło ½ marki rocznie. Wieś zobowiązana była także do dziesięciny na rzecz kościoła św. Mikołaja w Elblągu.

Majewo (*Maibaum*) założone zostało około roku 1305 roku przez komtura Heinricha von Gera. Zasadźcą, który sprowadził do wsi osadników z zachodniej części Niemiec, był Johann Klemme. On też był pierwszym sołtysem wsi Majewo. Następnym sołtysem od roku 1331 był Peter Klemme. Wieś w chwili założenia obejmowała obszar 1020 ha i ta wielkość nie zmieniała się do roku 1945.

Huta Żuławska powstała w roku 1301 w miejscu poprzedniej osady Prusów. Po inkorporacji części Prus do Polski w 1466 r. wieś weszła w skład starostwa tołkmickiego.

Powstanie stanów pruskich w 1454 r. zostało poparte przez wielkie miasta pruskie i część rycerstwa. Polska wspierając powstanie przystąpiła do wojny z zakonem krzyżackim i ogłosiła inkorporację Prus. W trakcie wojny trzynastoletniej nie udało się opanować całych Prus i II pokój toruński z 1466 r. dokonał ich podziału na część wcieloną do Korony Królestwa Polskiego (Prusy Królewskie) oraz pozostającą w rękach Krzyżaków jako polskie lenno. Elbląg w nagrodę za poparcie uzyskał od Kazimierza Jagiellończyka znaczne rozszerzenie terytorium miejskiego, w tym o Milejewo i inne okoliczne wsi.

Mimo przynależności do luterańskiego Elbląga reformacja dotarła do Milejewa dopiero pod koniec XVI w. Ok. 1600 r. wspomniany był pastor Martin Bratesuis. W 1671 r. wieś nawiedził wielki pożar, w którym spalił się kościół, szkoła oraz 12 gospodarstw.

W 1760 roku znany literat Krzysztof Dewitz napisał "Krajoznastwo Wyżyny Elbląskiej", przywołując w nim napisaną przez organistę i nauczyciela Piotr Trömpela humorystyczną kronikę Milejewa "Chronik von Trunz".

Piastowo w wyniku wojny 13-letniej także weszło w skład domeny elbląskiej i podlegało urzędowi sędziego ziemskiego (*Landrichteramt*) w Elblągu. Karczma płaciła wówczas czynsz roczny w wysokości 2 florenów i 20 groszy. W latach 70. XVI wieku okoliczne lasy, dostarczyły budulca na budowę galeona "Smok" dla polskiej floty.

Po ponad stuletnim okresie pokoju kolejne zniszczenia przyniosły wojny szwedzkie w latach 1626-35, 1655-60 i 1701-1709 oraz wojna siedmioletnia (1756-63). Kolosalne straty w ludziach przyniosła dżuma z lat 1708-11.

Pierwszy rozbiór Polski w 1772 r. doprowadził do inkorporacji Prus Królewskich, oprócz Gdańska, do Królestwa Pruskiego. W początkach XIX w. przeprowadzono w Prusach wielkie reformy agrarne. W 1807 r. zniesiono poddaństwo chłopów, a w roku 1811 został wydany edykt uwłaszczeniowy. Kampanie napoleońskie z roku 1807 oraz 1813 ponownie oznaczały straty i zniszczenia dla Prus Wschodnich. Potem nastąpił prawie 150-letni okres, podczas którego okolice Elbląga nie zostały dotknięte żadnymi działaniami wojennymi.

Po wybudowaniu w 1826 r. drogi bitej z Elbląga do Fromborka prowadzącej przez Milejewe przeniesiono tutaj z Huty Żuławskiej (*Hütte*) zajazd poczty konnej. W 1871 roku ekspedycja pocztowa w Milejewie uzyskała status agencji pocztowej. W 1890 roku wieś otrzymała połączenie telefoniczne. W 1893 r. wybuchł pożar, w którym spalił się Zajazd Kuhna. Zagrożona była także szkoła i dom proboszcza.

W 1874 r. Milejewe zostało siedzibą okręgu (*Amtsbezirk*). W skład okręgu Trunz wchodziły gminy wiejskie (tzw. *Landesgemeinde*): *Trunz*, *Baumgart* (Ogrodniki), *Königshagen* (Piastowo), *Maibaum* (Majewo). Siedzibą okręgu została także *Pomehrendorf* (Pomorska Wieś).

W 1820 r. Pomorska Wieś liczyła 331 mieszkańców. Uprawiany był chmiel, trudniono się handlem drewnem, tkactwem i przędzalnictwem. Mieszkańcy Pomorskiej Wsi mieli w okolicy opinię obowiązkowych i pracowitych. Zachowały się tu dawne stroje i tańce regionalne. W 1905 r. mieszkańcy Pomorskiej Wsi prezentowali się w strojach regionalnych przebywającej w Kadynach parze cesarskiej.

W roku 1830 w Jagodniku było 11 gospodarstw gburkich i 13 zagrodniczych. W 1867 roku Jagodnik nawiedził głód. Proboszcz z Milejewa Brasche zorganizował pomoc dla głodujących. W 1872 r. miejscowość nawiedziła epidemia czarnej ospy, która pociągnęła za sobą wiele ofiar. Powstała wówczas w Jagodniku sekta religijna czcząca tylko Syna Bożego i odrzucająca inne

dogmaty. W jednym z domów urządzono kaplicę, a przywódca sekty nawoływał do zbawienia duszy poprzez medytacje oraz nowe praktyki religijne oraz zerwanie z kościołem. Do walki z sektą użyto nawet policji. W 1870 r. w Jagodniku było 13 gburów, 22 zagrodników i 37 komorników. W 1889 r. w Dąbrowie (*Damerau*) utworzono agencję pocztową, której działalność obejmowała także Jagodnik.. W latach 1882 – 1892 zbudowano brukowaną *Königsberger Chaussee*, łączącą wieś z Elblągiem.

W 1830 r. w Piastowie mieszkało dziewięciu gburów i pięciu zagrodników. W 1863 r. otwarto tu szkołę w domu sołtysa Kuhna. Budynek szkolny zbudowano w 1868 r. Piastowo słynęło z drewnianej, 45-metrowej wieży widokowej na Owsianej Górze. W 1907 r. odwiedził ją cesarz Wilhelm II. W 1911 r. silna wichura zniszczyła wieżę. Na wzniesieniu zbudowano wówczas murowaną wieżę, na której corocznie w noc Świętego Jana rozpalano ognisko.

Majewo znane było z kultywowania tradycji. Mieszkańcy nie pozbywali się starych mebli, narzędzi i ubrania, nadając wsi charakter niemal skansenowski. W 1909 r. została wybudowana szosa do Milejewa, która znacznie poprawiła skomunikowanie wsi. W 1912 r. w Majewie miała miejsce groźna epidemia dyfterytu – zmarło wówczas wiele dzieci. W 1921 r. został założony Klub Sportowy Majewo. W roku 1934 utworzono w Majewie jednostkę ochotniczej straży pożarnej.

Podczas II wojny światowej (6 sierpnia 1944 roku) w Piastowie Niemcy utworzyli podobóz obozu KL Stutthof Baukommando Ostland. Uwięziono w nim 500 Żydówek. Podobóz rozrastał się i 24 stycznia 1945 roku liczył już 5 056 więźniarek. Więźniarki budowały m.in. umocnienia wzdłuż linii Kanału Elbląskiego oraz w rejonie górnej Drwęcy. Pracowały także w Próchniku (*Dörbeck*) i Milejewo. W styczniu 1945 roku zostały one prawdopodobnie przeniesione komanda *Elbing Brückenkopf*, a następnie do Stutthofu.

W styczniu 1945 roku doszło do mordu żołnierzy Armii Czerwonej na ludności cywilnej Piastowa.

W połowie 1945 roku polskie władze przejęły od sowieckiego zarządu wojskowego terytorium powiatu elbląskiego. Na terenie obecnej gminy pozostało po wojnie bardzo niewielu autochtonów (w całym powiecie elbląskim bez miasta Elbląga – ok. 200 osób. Zaraz po wojnie osadnicy nadali Milejewu nazwę Jurandowo. Piastowo również zmieniało wówczas nazwę: Królewszczyzna, Piastowo, Królewo, Piastów. W 1952 r. wzniesiono w Milejewie wielki budynek szkoły podstawowej i szkoły rolniczej (przeniesionej w 1973 r. do Huty Żuławskiej). Pod koniec lat 60. na Milejewskiej Górze zbudowano stację przekaźnikową TV. W 1954 roku w wyniku reformy administracyjnej nastąpiła likwidacja gmin, a najniższym szczeblem administracji stały się

gromady. W styczniu 1973 r. w wyniku następnej reorganizacji podziału administracyjnego ponownie utworzono gminę Milejewo.

3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY MILEJEWO

3.2.1. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU²

Miejscowość	Nr	Obiekt	Nr Rej.	Data Wpisu	Decyzja
HUTA ŻUŁAWSKA	024	DOM PODCIENIOWY	A-237	30.05.1957	KL.V/KZ/2/4/57
HUTA ŻUŁAWSKA	030	DOM PODCIENIOWY I STODOŁA	A-235	30.05.1957	KL.V/KZ/2/6/57
HUTA ŻUŁAWSKA	029	DOM PODCIENIOWY (MUROWANY)	A-236	30.05.1957	KL.V/KZ/2/8/57
KAMIENNIK WIELKI	008	DOM	A-1197	15.06.1973	
MILEJEWO		KOŚCIÓŁ PW. ŚW. STANISŁAWA	A-557	29.11.1961	KL.IV/KZ/2/28/61
OGRODNIKI		BUDYNEK MIESZKALNY	A-243	30.05.1957	KL.V/KZ/2/19/57
OGRODNIKI		WIATRAK	A-239	30.05.1957	KL.V/KZ/2/20/57
POMORSKA WIEŚ		KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. NIEPOKALANEGO SERCA NMP	A-1212	21.12.1973	

Spośród obiektów wpisanych do rejestru zabytków nie istnieje już dom podcieniowy w Hucie Żuławskiej (nr 30) oraz wiatrak w Ogrodnikach.

3.2.2. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

W rejestrze zabytków archeologicznych województwa warmińsko-mazurskiego brak stanowisk z terenu gminy miejskiej Milejewo. Istnieje jednak konieczność uwzględniania zaleceń konserwatorskich w stosunku do terenów obejmujących stanowiska wymienione w Archeologicznym Zdjęciu Polski. Karty obszarów i stanowisk Archeologicznego Zdjęcia Polski są dostępne u Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie.

Zabytki archeologiczne stanowią jedną z najciekawszych kategorii dziedzictwa kulturowego. W wielu przypadkach są jedynym źródłem informacji o rozwoju i charakterze osadnictwa na konkretnym terenie. Ważna rola dziedzictwa archeologicznego została także podkreślona w zapisach „Europejskiej konwencji o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego” z La Valetta, która uznała je za źródło *zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych*. Z zapisu tego wynika konieczność umiętnego pogodzenia dwóch

² Wykaz sporządzony w oparciu o dane Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

podstawowych celów działań ochronnych i opiekuńczych w odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego:

- 1) dokładne rozpoznanie, zadokumentowanie i popularyzacja zabytków archeologicznych narażonych na zniszczenie (inwestycje, przyczyny naturalne);
- 2) zachowanie dla przyszłych pokoleń jak największej liczby zabytków archeologicznych (możliwych do rozpoznania nowszymi metodami, zwłaszcza nieinwazyjnymi).

A. Ochrona zabytków archeologicznych

Ochrona zabytków archeologicznych jest w Polsce uregulowana przepisami *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz pakietem odpowiednich aktów wykonawczych (rozporządzeń Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego).

Ochronę dziedzictwa archeologicznego (znajdującą się w gestii właściwej administracji państwowej i w części samorządowej) oraz określenie definicji zabytku archeologicznego i badań archeologicznych zapewniają w szczególności przepisy ww. *Ustawy...*:

art. 3, pkt. 4

***zabytek archeologiczny** – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;*

art. 3, pkt. 11

***badania archeologiczne** – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;*

art. 6, ust. 1, pkt. 3

Ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania:

- 1) *zabytki archeologiczne będące, w szczególności:*
 - a) *pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,*
 - b) *cmentarzyskami,*
 - c) *reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.*

art. 7

Formami ochrony zabytków są:

- 1) *wpis do rejestru zabytków;*

- 2) *uznanie za pomnik historii;*
- 3) *utworzenie parku kulturowego;*
- 4) *ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.*

B. OCHRONA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

1. **Wymóg uzgadniania z Warmińsko-Mazurskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszystkich planów i projektów dotyczących stref ochrony archeologicznej.**
2. **Konieczność inwentaryzacji i dokumentacji obszarów archeologicznych objętych strefami ochronnymi przed podjęciem tam prac ziemnych.**
3. **Zakaz inwestowania na terenie stanowisk o własnej formie krajobrazowej, a także na obszarze przylegającym bezpośrednio do nich.**

C. STANOWISKA WPISANE DO REJESTRU

Miejscowość	Obiekt	Nr Rejestru	Data Wpisu	Nr decyzji
ZAJĄCZKOWO	GRODZISKO WYŻYNNE	C-100	17.12.1971	KL.IV/6200/4573/71

D. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE W STREFIE OW

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	Nr obszaru	Nr na obszarze
1	Huta Żuławska	1	14-53	
2	Huta Żuławska	2	14-53	
3	Jagodnik	1	15-52	
4	Kamiennik Wielki	1	15-52	
5	Kamiennik Wielki	2	15-52	
6	Kamiennik Wielki	3	15-52	
7	Majewo	1	14-53	
8	Majewo	2	14-53	
9	Majewo	3	14-53	
10	Milejewo	1	15-52	
11	Milejewo	2	15-52	
12	Nowe Monasterzysko	1	15-53	
13	Ogrodniki	1	14-52	
14	Ogrodniki	2	14-52	

15	Ogrodniki	3	14-52	
16	Ogrodniki	4	14-52	
17	Ogrodniki	5	14-52	
18	Ogrodniki	6	14-52	
19	Ogrodniki	7	14-52	
20	Ogrodniki	8	14-52	
21	Ogrodniki	9	14-52	
22	Ogrodniki	10	14-52	
23	Piastowo	1	15-52	
24	Piastowo	2	15-52	
25	Piastowo	3	15-52	
26	Pomorska Wieś	1	16-52	
27	Pomorska Wieś	2	16-52	
28	Pomorska Wieś	3	16-52	
29	Pomorska Wieś	4	16-52	
30	Pomorska Wieś	5	16-52	
31	Pomorska Wieś	6	16-52	
32	Pomorska Wieś	7	16-53	
33	Pomorska Wieś	8	16-53	
34	Pomorska Wieś	9	16-53	
35	Stagnity	1	15-52	
36	Stagnity	2	15-52	
37	Zajączkowo	1	14-52	

3.2.3. ZABYTKI NIERUCHOME WŁĄCZONE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Ewidencja zabytków gminy Milejewo wykonana została w marcu 2013 r. Składa się z 364 kart adresowych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy.

Karty adresowe zawierają następujące informacje o obiekcie:

- 1) Nazwa
- 2) Czas powstania;
- 3) Dane adresowe;
- 4) Przynależność administracyjna
- 5) Forma ochrony;

- 6) Fotografie.
- 7) Mapka sytuacyjna

Część obiektów wskazanych przez Konserwatora Wojewódzkiego nie istnieje. Niektóre zostały przebudowanych w sposób pozbawiający je wartości zabytkowych

4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT

Perspektywy rozwoju gminy – mocne i słabe strony oraz wynikające stąd szanse i zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego

Mocne strony	Słabe strony	Szanse dla ochrony środowiska kulturowego	Zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego
<p>znaczna ilość zachowanych obiektów zabytkowych</p> <p>duże walory krajobrazowe gminy – położenie w strefie kulminacji Wysoczyzny Elbląskiej, w obrębie Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej</p> <p>bezpośrednia bliskość Elbląga</p> <p>położenie w pobliżu atrakcyjnych turystycznie miejscowości – Fromborka, Kadyn, Tolkmicka</p>	<p>krótki sezon turystyczny</p> <p>nieduża – poza Elblągiem – wiedza o walorach turystycznych gminy</p> <p>niewłaściwie przeprowadzane remonty budynków zabytkowych</p> <p>zły stan wielu obiektów zabytkowych</p> <p>mała świadomość społeczna znaczenia dziedzictwa kulturowego</p> <p>słabe wykorzystanie istniejących programów wspierania ochrony środowiska</p>	<p>wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki</p> <p>zwiększenie wiedzy o walorach gminy wśród potencjalnych turystów</p> <p>promowanie tworzenia pensjonatów, obiektów rekreacyjnych, gospodarstw agroturystycznych</p> <p>włączenie dziedzictwa kulturowego w budowanie tożsamości społeczności lokalnej</p> <p>większa dbałość o przestrzeń publiczną, krajobraz, architekturę w celu podniesienia atrakcyjności</p>	<p>groźba utraty części obiektów zabytkowych zagrożonych zniszczeniem</p> <p>tendencja do modernizacji obiektów zabytkowych bez liczenia się z wartością oryginalnej substancji zabytkowej</p> <p>niebezpieczeństwo żywiołowej parcelacji terenów rolniczych</p>

	kulturowego	turystycznej gminy	
--	-------------	--------------------	--

5. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2013-2016 DLA GMINY MILEJEWO

Gmina Milejewo posiada niezwykle atrakcyjne położenie – bezpośrednio graniczy z Elblągiem, dysponując jednocześnie znacznym potencjałem turystycznym. Rzeźba terenu jest bardzo zróżnicowana, duże obszary porastają lasy Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej. Atrakcyjność krajobrazowa łączy się z dość dobrze zachowanymi układami ruralistycznymi i zabudową większości wsi. Warunki te sprzyjać powinny rozwojowi turystyki, która ma szansę stać się jedną z głównych dziedzin gospodarki gminy.

Niestety niektóre obiekty wpisane do rejestru zabytków nie istnieją, a część obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków jest w złym stanie. Na terenie gminy zachowały się jeszcze cztery domy podcieniowe, jednak jeden – wpisany do rejestru – już nie istnieje, a jeden z zachowanych – we wsi Kamiennik Wielki (nr 15) – jest w bardzo złym stanie. Jeszcze większa ilość obiektów zabytkowych została lub jest remontowana w sposób, który niweluje ich wartość zabytkową. Konieczne jest zahamowanie tych procesów.

Zgodnie z przytoczonymi w poprzednich rozdziałach przepisami ustawowymi ochrona zabytków należy do zadań własnych gminy. Ustalone poniżej priorytety, cele strategiczne i wynikające z nich cele operacyjne wyznaczają działania gminy w zakresie ochrony zabytków na lata 2013-2016.

5.1. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE

PRIORYTET 1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych dla zabezpieczenia obiektów zabytkowych

CEL STRATEGICZNY 2. Dbłość o stan zachowania zabytków będących własnością gminy

CEL STRATEGICZNY 3. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami

PRIORYTET 2. Wzmacnianie tożsamości kulturowej oraz upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym i walorach turystycznych gminy

CEL STRATEGICZNY 4. Włączenie społeczności lokalnej w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego

CEL STRATEGICZNY 5. Wyeksponowanie oraz promowanie dziedzictwa kulturowego gminy

5.2. TABELA – CELE I DZIAŁANIA USTALANE W PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MILEJEWO NA LATA 2013-2016 (WRAZ Z TERMINARZEM)

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych dla zabezpieczenia obiektów zabytkowych	CEL OPERACYJNY 1. Monitorowanie stanu zachowania zabytków oraz działania na rzecz jego poprawy	Działanie 1. Monitoring stanu zachowania obiektów wpisanych do rejestru oraz do Gminnej Ewidencji Zabytków, a w razie potrzeby informowanie władz konserwatorskich o zagrożeniu budowli zabytkowych i ładu przestrzennego w gminie	sukcesywnie
		Działanie 2. Weryfikacja w terenie stanu obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków	maj 2015 r.
		Działanie 3. Sporządzenie sprawozdania z realizacji zadań wynikających z „Programu opieki nad zabytkami dla gminy Milejewo”	maj 2015 r.
	CEL OPERACYJNY 2. Stworzenie zachęt finansowych zmierzających do poprawy stanu zachowania zabytków dla	Działanie 4. Przyznawanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru	począwszy od roku budżetowego 2014

	właścicieli obiektów wpisanych do rejestru zabytków	zabytków (na podstawie Uchwały Nr XXII Rady Gminy Milejewo z dnia 19 grudnia 2008 r.)	
	CEL OPERACYJNY 3. Promocja adaptacji obiektów zabytkowych na obiekty o funkcji turystycznej i usługowej	Działanie 5. Zapoznanie właścicieli zabytków z możliwościami rozwinięcia własnej działalności gospodarczej w oparciu o posiadane nieruchomości zabytkowe (agroturystyka, pensjonaty, ośrodki konferencyjne)	sukcesywnie
		Działanie 6. Opracowanie programu rozwoju turystyki	Do maja 2016r.
		Działanie 7. Pozyskiwanie przez gminę inwestorów na zagospodarowanie obiektów zabytkowych	sukcesywnie
CEL STRATEGICZNY 2. Dbałość o stan zachowania zabytków będących własnością gminy	CEL OPERACYJNY 4. Zachowanie oryginalnej substancji zabytkowej obiektów będących własnością gminy	Działanie 8. Remonty i restaurowanie obiektów zabytkowych będących własnością gminy, w sposób zgodny z zaleceniami konserwatorskimi	sukcesywnie
CEL STRATEGICZNY 3. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami	CEL OPERACYJNY 5. Pomoc przy pozyskiwaniu środków budżetowych i unijnych przeznaczonych na remonty i restauracje obiektów zabytkowych	Działanie 9. Podjęcie starań w Urzędzie Marszałkowskim na rzecz włączenia zabytków z terenu gminy do projektów mających na celu finansowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, działania na rzecz opracowania i realizacji takich projektów	sukcesywnie
		Działanie 10. Pomoc w uzyskiwaniu dofinansowania ze środków budżetowych i	sukcesywnie

		unijnych przez właścicieli obiektów zabytkowych chcących je adaptować do potrzeb agroturystyki, tworzenia pensjonatów itp.	
CEL STRATEGICZNY 4. Włączenie społeczności lokalnej w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego	CEL OPERACYJNY 6. Zwiększenie wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców gminy nt. wagi kultywowania tradycji kulturowych regionu	Działanie 11. Wprowadzenie do programów szkolnych elementów wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	do maja 2016 r.
		Działanie 12. Zaznajomienie pracowników Urzędu Gminy, policji, nauczycieli, właścicieli nieruchomości zabytkowych z dziedzictwem kulturowym gminy	sukcesywnie
CEL STRATEGICZNY 5. Wyeksponowanie oraz promowanie dziedzictwa kulturowego gminy	CEL OPERACYJNY 7. Działania na rzecz estetyki krajobrazu kulturowego	Działanie 13. Oznaczenie, zabezpieczenie oraz wyeksponowanie obiektów zabytkowych w gminie	sukcesywnie
		Działanie 14. Dbłość o efektowny wygląd i odpowiednią aranżację przestrzeni publicznej w otoczeniu obiektów zabytkowych	sukcesywnie
	CEL OPERACYJNY 8. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy	Działanie 15. Utworzenie na stronie internetowej gminy podstron poświęconych dziedzictwu kulturowemu i zabytkom gminy	do maja 2015 r.
		Działanie 16. Opracowanie przewodnika po gminie uwzględniającego atrakcje krajobrazowe i kulturowe	do maja 2015 r.
		Działanie 17. Wykorzystanie imprez masowych organizowanych w gminie oraz innych okazji budzących	sukcesywnie

		zainteresowanie mediów do promocji dziedzictwa kulturowego gminy	
--	--	--	--

5.3. FINANSOWANIE REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Realizacja „Programu opieki nad zabytkami” – przydział obowiązków dla zatrudnionego pracownika w Urzędzie Gminy (ryczałtowo) do wykonywania zadań przewidywanych przez „Program ...”. Do zadań tych będzie należało wykonanie:

Działania 3. – Weryfikacja w terenie stanu obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków
 Działania 4. – Sporządzenie sprawozdania z realizacji zadań wynikających z „Programu opieki nad zabytkami dla gminy Milejewo”;
 oraz koordynacja realizacji pozostałych działań.

Ponadto Gmina będzie finansowała wykonanie działań przewidzianych w „Programie ...”, w szczególności:

Działania 4. – Przyznawanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (na podstawie Uchwały Nr XXII Rady Gminy Milejewo z dnia 19 grudnia 2008 r.)

Działania 8. – Remontów i restaurowania obiektów zabytkowych będących własnością gminy, w sposób zgodny z zaleceniami konserwatorskimi;

Działania 13. – Oznaczenia, zabezpieczenia oraz wyeksponowania obiektów zabytkowych w gminie – w ramach tego działania przewidziane jest umieszczenie na obiektach zabytkowych tabliczek informacyjnych; koszt: 364 x 15 zł;

Działania 14. – Dbalości o efektowny wygląd i odpowiednią aranżację przestrzeni publicznej w otoczeniu obiektów zabytkowych;

Działania 15. – Utworzenia na stronie internetowej gminy podstron poświęconych dziedzictwu kulturowemu i zabytkom gminy.

Działania 16. – Opracowania przewodnika po gminie uwzględniającego atrakcje krajobrazowe i kulturowe

Szczegółowe określenie kwot wydatkowanych na realizację tych działań zostanie przedstawione w sprawozdaniu z realizacji zadań wynikających z „Programu opieki nad zabytkami dla gminy Milejewo”.

5.4. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wójt/burmistrz/prezydent ma obowiązek sporządzania, co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go do akceptacji przez Radę Gminy.

Wyniki osiągnięte przy realizacji Programu Opieki nad Zabytkami powinny być oceniane na podstawie stopnia realizacji działań wyszczególnionych powyżej.

5.5. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

5.5.1. INSTRUMENTY PRAWNE:

- 1) przepisy ustawowe
- 2) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
- 3) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- 4) wynikające z przepisów ustawowych dokumenty wydawane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków;

5.5.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI:

- 1) strategia rozwoju gminy;
- 2) plany rozwoju lokalnego;
- 3) programy rozwoju infrastruktury gminy;
- 4) programy ochrony środowiska przyrodniczego;
- 5) programy prac konserwatorskich;
- 6) studia i analizy, koncepcje;
- 7) plany rewitalizacji;
- 8) umowy i porozumienia;
- 9) kontrakty;
- 10) prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych;

- 11) współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków
- 12) współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego
- 13) współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi;
- 14) współpraca z diecezją w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

5.5.3. INSTRUMENTY FINANSOWE:

- 1) dotacje;
- 2) subwencje;
- 3) dofinansowania;
- 4) nagrody;
- 5) zachęty finansowe;
- 6) zbiórki społeczne;
- 7) programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Wspólnoty Europejskiej.

5.5.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE:

- 1) pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego;
- 2) edukacja kulturowa;
- 3) informacja nt. znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy;
- 4) współdziałanie z organizacjami społecznymi;

5.5.5. INSTRUMENTY KONTROLNE:

- 1) monitoring stanu środowiska kulturowego.
- 2) aktualizacja bazy danych geodezji i gospodarki gruntami, infrastruktury technicznej, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy, stanów technicznych obiektów zabytkowych, poziomu bezrobocia;